

INFORME núm. 14/09

INFORME TÈCNIC

Visita tècnica de l'Observatori de la llet a Menorca (I) Novembre 2009

Visita tècnica de l'Observatori de la llet a Menorca

Octubre 2009

Observatori de la llet

Des de la seva creació, els tècnics que treballen a l'Observatori de la llet, des de qualsevol dels llocs de col·laboració que es trobin, fan un viatge tècnic a d'altres zones de producció. L'objectiu, a més de fomentar la cohesió dels tècnics, és conèixer altres maneres de fer i resoldre. El tècnic aprèn observant, i no es tracta de pensar que es pot copiar el maneig d'un lloc a un altra, però sí aquelles maneres de resoldre problemes des de realitats molt diferents. Algú es podria preguntar quin sentit té visitar una zona productora de llet on la base és la pastura. Les claus les podrà trobar en el següent informe, en el qual hi han participat directament Jordi Maynegre, Joan Noguera, Moisès Nogué, Sabina Olives, Miquel A. Garrote i Antoni Seguí, amb la col·laboració dels tècnics de Menorca que ens acompanyaren a les visites.

Índex

Calendari del viatge a Menorca	3
Dades generals de l'illa de Menorca	3
<i>Dades climàtiques i meteorològiques</i>	4
<i>La superfície agrícola útil</i>	4
<i>El règim de tinença</i>	5
Producció de llet a Menorca	5
El formatge a Menorca	6
<i>Altres derivats de l'elaboració del formatge</i>	7
El pagès de Menorca i l'explotació de vaques de llet	7
<i>Organització de l'explotació</i>	7
<i>El pagès</i>	7
<i>Els cultius</i>	8
<i>Les vaques</i>	9
<i>Maneig en general</i>	9
Centre de Capacitació i Experiències Agràries de Menorca (Sa Granja)	10
Mongofra Vell	12
Biniaxa des Fasser	15

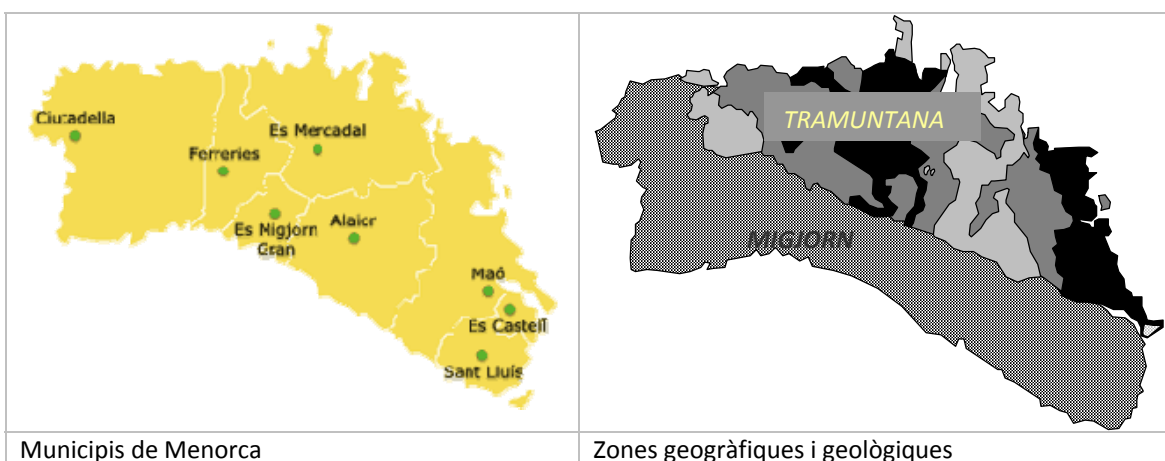
Calendari del viatge a Menorca

De dilluns dia 19 a dimecres dia 21 d'octubre de 2009 es visitaren 10 explotacions, una cooperativa de transformació, una central lletera, dos formatgers, el Consell regulador de la denominació d'origen formatge Maó-Menorca i el Centre de Capacitació i Experiències Agràries (CCEA). En el CCEA ens va rebre la Directora Insular d'Agricultura del Consell Insular de Menorca, Sra. Clara Fullana, el director del Centre Sr. Joan Bustamante, enginyer agrònom, i els tècnics del Centre, el Sr. Antoni Allés, enginyer agrònom i professor, i el Sr. Máximo Espadas, professor i especialista en producció, els quals ens acompanyaren a les visites, juntament amb Carlos Torres, tècnic que està realitzant un treball de gestió econòmica de les explotacions de Menorca. En el Consell Regulador ens va rebre la Sra. Piedad López, secretaria i gerent.

En el següent resum s'inclouen dades i opinions presentades tant pel Sr. Bustamante com d'altres fonts. El resum es divideix en tres parts seguint l'ordre de les visites realitzades.

Dades generals de l'illa de Menorca

La distància entre Maó i Ciutadella és de 47 quilòmetres. La muntanya més alta és el Toro (357 metres). L'illa la podem dividir en dues parts ben diferenciades: **Tramuntana**, de terrenys geològicament propis del Devònic, Triàsic, Juràssic i Cretaci, i **Migjorn**, de terrenys del Miocè. Al sud hi ha aigua subterrània en un gran aqüífer i al nord només en alguns punts.

Segons el cens hi ha 92.432 persones empadronades a l'illa (28.904 a Maó, 28.696 a Ciutadella i 9.133 a Alaior), si bé a l'hivern la població està al voltant de 75.000 habitants.

Dades climàtiques i meteorològiques

El clima és mediterrani amb temperatures suaus, de mitjana anual entre 16 i 17 °C. El repartiment de pluges és diferent entre el sud-est (mitjana 450 mm/any) i la resta (650 mm/any). El contrast entre estiu i hivern és acusat.

Segons dades del CCEA (sèrie de 56 anys) la pluviometria mitjana és de 630 l/m², distribuïda a la tardor amb 257 l, a l'hivern 201, a la primavera 125 i a l'estiu 47. Un de cada 10 anys hi ha herba verda al juny. La paraula tardor no es coneixia a Menorca ja que sempre es deia, almenys al món rural, de *Sant Miquel a Nadal*, que és l'època de sembres. La tramuntana és el vent característic de l'illa.

La superfície agrícola útil

La SAU total és de 30.272 ha, la superfície forestal és de 21.943 ha, i la resta, fins a les 70.396 ha, és improductiu. De la SAU n'hi ha 27.409 ha de secà, distribuïda en 15.219 ha de farratges (civada 3.763, raigràs italià 3.863, enclova 700, civada/raigràs 5.370), 8.687 ha de pastures i altres, i 3.503 ha de conreus per a gra. Sols un 9,5% de la SAU té possibilitats de ser regada (a Menorca no hi ha cursos permanents d'aigua).

El règim de tinença

El règim de tinença de la terra està caracteritzat pel sistema de parceria a mitges, recollit fiscalment mitjançant la modalitat societària Societat Rural Menorquina (SRM), present en pràcticament el 70% de les explotacions. En aquest sistema el propietari hi posa, a més de la terra i la vivenda, les construccions ramaderes, la meitat del valor del ramat i la meitat del valor de la maquinària. Pel que fa a l'adobament dos terços a càrrec del propietari i un terç del pagès. Els ingressos i despeses corrents van al 50%.

El sistema de parceria a mitges es basa en un contracte verbal entre la propietat i el ramader, renovable anualment i que pot anul·lar, qualsevol de les dues parts, avisant abans de Sant Josep, per tal de procedir a deixar l'explotació durant l'estiu (entre juliol i agost). El recompte dels béns que es fa en aquests mesos se'n diu *estim*, i temps enrere era un vertader acte social. La denominació usual és la de *senyor* per al propietari i la *d'amo* per al pagès. La mà d'obra contractada se'n diu *missatge*. Per una banda, el propietari que tem quedar-se sense pagès, i per l'altra la preparació del pagès i la seva opció vers l'explotació, donen més estabilitat al sistema de la que a primera vista es podria deduir.

Les explotacions de Menorca representen en la seva amplitud la definició del què és una explotació agropecuària, amb farratges i animals.

L'any 1993 Menorca es va declarar **Reserva de la Biosfera**, una declaració poc usual per a una àrea geogràfica poblada. El Consell Insular a través de la conselleria encarregada del sector agrari ha establert un Contracte Agrari Reserva de la Biosfera (CARB) per a les explotacions, amb una sèrie d'obligacions i compromisos voluntaris a canvi d'una subvenció variable.

Per a més informació el Centre de Capacitació i Experiències Agràries (*Sa Granja*) realitza i edita uns fulls d'informació tècnica que es poden trobar a: <http://www.cime.es/ca/ccea.htm>

Producció de llet a Menorca

A la taula 1 s'inclouen el nombre d'explotacions i de quota, segons els trams de quota de la mateixa manera que es fa a l'**Observatori de la llet** per a Catalunya (taula 2), amb l'objectiu de tenir un punt de referència.

En comparació amb Catalunya, són explotacions més petites, la mitjana de quota per explotació és la meitat de la de Catalunya (333.615 vs 674.781).

Taula 1.- Explotacions i quota, total i per estrats a **Menorca**

	Total	< 250 t	250-500 t	500-1.000 t	> 1.000 t
Nombre explotacions	174	69	79	22	4
Quota total	59.093.049	11.283.037	27.578,833	13.548.125	6.683.054
Quota/explotació	339.615	163.522	349.099	615.824	1.670.764
% sobre quota total		19,09%	46,67%	22,93%	11,31%
% sobre nombre exp.		39,66%	45,40%	12,64%	2,30%

Taula 2.- Explotacions i quota, total i per estrats a **Catalunya**

	Total	< 250 t	250-500 t	500-1.000 t	> 1.000 t
Nombre explotacions	819	225	248	211	135
Quota total	552.645.840	32.234.793	92.535.828	147.814.376	280.060.843
Quota/explotació	674.781	143.266	373.128	700.542	2.074.525
% sobre quota total		5,83%	16,74%	26,75%	50,68%
% sobre nombre exp.		27,47%	30,28%	25,76%	16,48%

Si **Menorca (702 km²; 80.000 habitants; 59.093 t de quota; 174 explotacions)** fos una “comarca” lletera de Catalunya, seria la tercera en quota, després d’Osona (115.661 t) i de l’Alt Urgell (61.930 t), per tant, estaria per davant de l’**Alt Empordà (1.342 km²; 90.755 habitants; 46.079 t de quota; 60 explotacions)**.

Pel que fa a l’activitat de les explotacions, 30 explotacions produeixen formatge artesà, 19 explotacions produeixen “colada” que és la llet quallada abans d’elaborar les peces de formatge, i 125 explotacions sols produeixen llet.

La vaca frisona va començar el seu desenvolupament a Menorca els anys 60 del segle XX. Temps enrere hi havia la vaca suïssa – la bruna-, la vaca de la reina – sembla que d’arrel *friburgesa* -, que fou introduïda en temps de la Reina Isabel II, i la vaca menorquina, entre d’altres.

El formatge a Menorca

La producció de formatge a Menorca ve de molt lluny (documentació escrita des del segle V dC). L’any 1980 s’obtingué la denominació d’origen “Mahón” (nom del port d’expedició del producte en temps de la dominació britànica, segle XVIII). L’any 1998 es passa a denominar “Mahón-Menorca”. El Consell Regulador fa el control de qualitat i la promoció del formatge. El 89% de les ramaderies de Menorca pertanyen a la DOP, amb 7.528 vaques. Hi ha un total de 34 formatgeries (27 artesanes i 7 industrials), i 17 locals de comercialització – on es madura el formatge -. En total, més o menys, hi ha 477 treballadors en tot el procés productiu del formatge.

A Menorca només hi ha un agent recol·lector de llet, de gran volum, per bé que n’hi ha d’altres que compren llet per formatjar. Altres compradors ho fan del formatge elaborat a les explotacions i, també, en alguns casos, de la colada (llet quallada abans d’elaborar les fogasses). El preu de la llet, darrerament ha oscil·lat entre 26 i 28 cts/l, i el del formatge al voltant de 4€/kg. Una de les diferències respecte de Catalunya, pel que fa al pagament, és que la liquidació es fa entre 60 i 90 dies, en general.

El 45% de la producció de llet es destina al formatge, i es comercialitzen 2.238.180 kg, amb un valor de 14.771.988 €.

L'elaboració del formatge Maó-Menorca n'origina tres tipus, segons el temps de maduració: **tendre** de 21 a 60 dies; **semicurat** de 2 a 5 mesos i **curat** més de 5 mesos.

L'any 1996 es produïren 2.146 t de formatge i el 2008 2.872 t. Gairebé el 50% de la comercialització es fa a Mallorca, a Menorca el 22%, a Catalunya el 12%, a la resta de la península el 9%, i un 8% s'exporta (a Europa hi van 43.300 kg/any i a EUA 130.800 kg/any). Aquestes produccions contrasten amb l'escassa producció en el passat, abans de 1960. "Entre *Es Pi*, *S'Arangí* i *S'Aranjassa* fan una fogassa" (fogassa és una peça de formatge d'entre 2 i 3 kg, i els noms són els de tres explotacions).

Altres derivats de l'elaboració del formatge

Brossat: es forma coent, sense bullir, el serigot o xerigot que queda després de fer el formatge. És una substància espessa que fa grumolls, de textura no homogènia. Si bé els diccionaris donen com a sinònim el mató, no s'ha confondre amb el formatge fresc (ni aquest amb el tendre). A molts indrets de Catalunya el formatge fresc es serveix com a mató. Si el mató surt de coure el xerigot serà com el brossat, però si surt de la coagulació de la llet no serà com el brossat. Tampoc cal confondre el brossat amb el recuit, que és la llet presa amb herbacol i deixada escórrer en un drap (originàriament a Cerdanya, Gironès, Plana de Vic, Empordà, etc.). Hi ha milers de procediments i pocs noms per denominar cada elaboració. En resum, a Menorca el brossat prové del xerigot.

El pagès de Menorca i l'explotació de vaques de llet

Organització de l'explotació

En general, les explotacions de Menorca no han deslligat la producció de llet de la terra, la qual està distribuïda amb parcel·les pròximes i concentrades en el *lloc* (explotació), que els permet organitzar els cultius segons el nombre de vaques i les seves necessitats.

Les explotacions s'han modernitzat en diversos aspectes i, en general, cada ramader actua d'acord amb l'explotació on viu, amb total adaptació al medi. En general, s'optimitzen els recursos disponibles o, si més no, es busca que sigui així, amb una gran consciència "o es fa llet a baix cost o no hi ha cap sortida". Els pagesos, almenys segons les visites realitzades, raonen els seus plantejaments en base a objectius econòmics.

El pagès

Els pagesos, com hem dit, tenen molta consciència de les limitacions del medi - clima, aïllament, monopoli d'inputs, monopoli de compradors de llet, de formatge, etc. -, i en el maneig tenen molt en compte el que feien els seus antecessors.

El pagès de Menorca és humil i, alhora, està orgullós de la seva feina. És hospitalari i no dóna lliçons al visitant. Posseeix una gran astúcia en la gestió dels recursos. Són pagesos i són ramaders.

Si llegim escrits de temps enrere, de primers del segle XX, veurem que s'hi ressalta la poca preparació del pagès, deixat de la mà de Déu. Avui, però, a Menorca pertànyer al món pagès no és pertànyer al cul de sac de la societat, és quelcom més. El pagès ha rebut formació agrària convencional i a la vegada ha après la tradició dels pares; per estudiar no ha hagut de deixar l'explotació, és tot un conjunt simbiòtic. Difícilment trobarem un pagès de menys de 50 anys que no hagi tingut relació amb *Sa Granja*, i ara ja trobem pagesos que han passat per *Sa Granja* i hi tenen algun fill formant-s'hi.

Els cultius

Pel que fa a algunes característiques del maneig de l'explotació, en algunes explotacions es segueix el sistema de sementers, adaptat a les seves necessitats. L'enclova no està tan arrelada per manca de resultats instantanis. En la majoria de les explotacions es fa el monocultiu de cereals.

El sistema tradicional de cultius consisteix en dividir el terreny agrícola en tres parts – sementers – i fer una rotació de cultius, deixant descansar la terra. L'estructura dels sementers està feta amb parcel·les delimitades per parets de pedra seca.

Una part es sembra de cereal – civada, ordi – la qual es pastura uns mesos i després es deixa per ensitjar o sec; aquest mateix sementer durant l'any següent – el segon any - es deixa per pasturar, i, prèviament es pot ressemar d'alguns cereals; amb les primeres pluges neix el margall, algun trèvol i civada, i tot l'any va cap a pastura i el mes d'abril i/o maig, segons hagi estat la primavera, s'ensitja i/o es fan bales de sec. Aquest mateix sementer, a l'any següent – el tercer any - és el guaret, descansa i es prepara per a la sembra de cereal. D'entre totes les parcel·les del guaret se'n deixa una, en general la més profunda i que aguanti l'aigua, per l'estiuada, que consisteix en sembrar de llegums, tubercles, tomàquets, melons i síndries, albergínies, etc.

L'enclova (*Hedisarum coronarium*) és una lleguminosa que pot introduir-se dins el sistema de sementera, modificant-lo i enriquint-lo, i sobretot ara que el cereal ja no és el blat, estàndard de l'alimentació. La seva introducció es pot fer l'any de la sembra de cereal, i a la primavera se li pot fer un aprofitament, sense danyar el cereal. A l'any següent (en parlar de l'any següent ens referim a l'any agrícola que comença a Menorca per Sant Miquel), el sementer ja és un prat natural d'enclova, entre d'altres plantes com margalls i trèvols.

La pastura d'enclova es fa quan la planta no és gaire alta. S'aprofita també ensitjada i com a sec. En introduir l'enclova l'any de guaret aquest quedarà suprimit. I, segons la preparació del

pagès, la rotació es podrà fer de moltes maneres. Per exemple, una parcel·la o tot el sementer, pot tenir durant tres anys seguits enclova – el primer amb cereal – el quart any ordi o civada, el cinquè any prat natural, i el sisè de nou cereal i enclova.

Les vaques

En general, a les explotacions de Menorca la selecció genètica de la Frisona, a base de semen americà i canadenc, és una de les característiques de les mateixes. S'hi poden trobar, sense cap dificultat, vaques d'alt nivell, tant en tipus com en producció. En la millora busquen més el tipus que no la producció. La compra de dosis seminals està subvencionada.

El nombre de vaques frisonas, inscrites al llibre genealògic, és de 10.049 adultes i 3.859 braves, i romanen a 161 explotacions (entre Ciutadella i Ferreries n'hi ha 86, el 53% del total). Segons l'Associació Frisona Balear, la producció mitjana per vaca de lactacions acabades i normalitzades l'any 2008 fou de 8.132 l, 3,17% de greix i 3,12% de proteïna. De la mateixa font, d'un total de 1.882 vaques classificades per categories n'hi havia 5 EX, 100 MB, 539 BB i 681 B.

La concentració de parts i de munyida es fa en funció del moment òptim de pastura. Les instal·lacions, en general, són velles però cuidades, si bé n'hi ha algunes de noves.

Tenen bons animals i juntament amb un sistema semiextensiu, les vaques duren molt, les fan descansar el que toca i no les exprimeixen al màxim. La taxa de reposició, en general, és baixa, entre el 8 i el 10%.

Maneig en general

Pel que fa a l'alimentació, basen la seva producció a partir de pastura i farratges produïts, així com també amb part dels cereals aixafats.

Un dels denominadors comuns de totes les explotacions visitades, tret d'algunes excepcions, és que la producció la marca la disponibilitat dels farratges, no la potencialitat de les vaques. De sempre el preu dels inputs concentrats han estat i són superiors a la península, i, per altra banda, el preu de la llet sempre ha estat inferior al de la península, excepte ara que estan en sintonia. A la vegada, el sistema majoritari de tinença, la parceria a mitges, limita les despeses al màxim.

Segons èpoques, el visitant, tècnic o ramader, podria interpretar el sistema de maneig de clara subsistència, però la realitat és més complexa i no permet interpretacions lliures fàcils d'argumentar o de defensar. El pagès en sap més. Clarament, i sigui dit així, de passada, tots els tècnics varem estar d'acord en que lo més important és *salvar* el pagès. El salvament del medi passa, en el nostre criteri, pel pagès.

Centre de Capacitació i Experiències Agràries de Menorca (Sa Granja)

El Centre de Capacitació i Experiències Agràries s'ubica en l'antiga estació experimental de l'Estat, creada l'any 1919, anomenada *Sa Granja*, sobre terrenys entregats per l'ajuntament de Maó al Ministeri de Foment l'any 1922.

Des de llavors a *Sa Granja* s'han realitzat, i es realitzen assajos agronòmics – agrícoles i ramaders -, s'han impartit, i s'imparteixen cursos de formació agropecuària. A partir de 1957 es va experimentar i va animar l'elaboració d'ensitjats per a farratges, i a partir de 1974 es va experimentar en raigràs italià. En l'actualitat es continua amb les experiències farratgeres i demostracions de racionament de vaques de llet, a més de cuidar de la preservació de races autòctones i de tenir un banc de llavors de l'illa.

Pel que fa a la formació agrària s'imparteix el cicle formatiu de grau mitjà "Explotacions Agràries Extensives", el qual consta de 2.000 hores de formació, distribuïdes en 3 cursos. Les classes es donen els dimarts, dimecres i dijous, en regim de temporalització especial, de tal manera que els alumnes puguin fer feina a les explotacions agràries o empreses, i estudiar a la vegada. Una modalitat que ja als anys 70 es va començar amb l'objectiu que els fills de pagesos no perdessin el contacte amb les seves explotacions. En aquest curs, recentment inaugurat, hi ha 25 alumnes, dels quals 10 viuen a les explotacions (*llocs*) i 20 ja estan fent feines en el sector agrari.

Centre de Capacitació (any 1972)

Estabulació tancada per a les vaques

El director del Centre atenent els visitants

	
<p>Vaques de raça menorquina</p>	<p>Gallina de raça menorquina</p>
	
<p>Ovelles de raça menorquina</p>	<p>Instal·lacions de Sa Granja</p>

Mongofra Vell

Explotació de secà situada dins del parc natural de s'Albufera des Grau. Com a curiositat, el nom de l'explotació prové de l'àrab i significa punts d'aigua, i de fet a l'explotació s'hi troben set pous o punts d'aigua. El pagès, Toni Riudavets, porta l'explotació des de fa 11 anys. La motivació de la visita és a causa de que el pagès, tot i ser d'una família pagesa, abans treballava de controlador de llet, la qual cosa podria haver-lo decantat per un sistema intensiu de producció, atesa la seva preparació i atès el moment de la incorporació. No obstant això, al cap d'uns anys de presa de contacte, va decidir-se per tornar al sistema tradicional, adaptat al clima i orografia de l'explotació. El sistema tradicional abasta tant la producció farratgera com la de llet.

Dades i maneig de l'explotació Mongofra Vell	
Quota de llet, kg	210.651
Nombre de vaques	36 (frisona)
Nombre de vedelles de reposició	11
Producció	
<i>Kg/vaca present i any</i>	6.231
<i>Època de producció</i>	De setembre a juliol
<i>Qualitat de la llet</i>	3,35% g, 3,11% p, 141 RCS i 16 bacteris
<i>Destinació de la llet</i>	No fan formatge, venen la llet a <i>La Payesa (Explotaciones Pons Marín SL)</i>
Reproducció	
<i>Selecció i millora genètica</i>	Inseminació artificial
<i>Origen semen</i>	Americà i canadenc, té toro
<i>Inseminació</i>	El titular de l'explotació
<i>Nombre mitjà de parts</i>	Alt
<i>Vaca amb més parts</i>	9
<i>Època de parts</i>	De setembre a desembre
Instal·lacions de munyiment	
<i>Tipus d'instal·lació</i>	Munyida directe en el bouer
<i>Punts de munyida</i>	5
Maneig de l'alimentació	
<i>Pastura</i>	Tot l'any
<i>Complement</i>	Mescla o barreja subministrat en el temps de munyida
<i>Farratges menjadora</i>	Sec i ensitjat de bolla (bala embolicada)
Maneig de la superfície agrícola	
<i>Superfície agrícola útil (SAU) (ha)</i>	110 (tot secà)
<i>Rotació de cultius</i>	Sí (tres sementers)
<i>Alternativa en la rotació</i>	Enclava

Pel que fa a les vaques, procura que hi hagi agrupament de parts de setembre a Nadal, i en arribar a primers de juliol es deixa de munyir. La producció de llet es fa durant l'any agrícola, aprofitant el pic de producció farratgera de primavera, que sol ser avançada. La família del pagès, juntament amb d'altres veïns, també pagesos, van a *romandre* (passar uns dies vora la mar) durant uns dies d'agost. És un cas que desfà l'idea que només es fan les coses per tradició, o perquè no es coneix res més, en aquest cas l'afició i la conciliació familiar van a la par.

	
Vista dels camps	Parcel·les llaurades
	
Toni Riudavets i visitants al bouer (munyida directe)	Parcel·les farratges
	
Toni Riudavets entre vaques pasturant	Petita parcel·la triangular on coincideixen els tres sementers
	
Vaca amb nou parts	Enclova de segon any

Les vaques pasturen durant tot l'any i es traslladen a l'allotjament (bouer) aproximadament tres setmanes abans del part, moment a partir del qual se'ls hi subministren 3 kg de mescla o concentrat. Just abans del part, la quantitat de concentrat s'incrementa a 4 kg, per passar immediatament després del part a 6 kg.

La quantitat màxima de concentrat que es proporciona a les vaques en lactació és de 8 kg, compostos per 6 kg de mescla i 2 kg de gra d'ordi esclafat procedents de la pròpia finca. A partir del mes de febrer, la quantitat de concentrat proporcionada es va reduint, en funció de la producció, fins arribar a suprimir-la en el moment de l'eixugat.

L'explotació disposa d'una producció complementària d'oví i cabrum, allotjada en règim extensiu i alimentada bàsicament mitjançant la pastura produïda en zones poc aptes per a les vaques de llet, *la marina*. D'aquesta explotació podríem dir que és una explotació tradicional en el segle XXI, amb un pagès amb convicció total sobre el que fa.

Biniaxa des Fasser

Limítrofa amb el parc natural de s'Albufera des Grau. El pagès és en Miquel Capó. L'explotació té regadiu d'auxili, i pràcticament s'hi fa un monocultiu de raigràs italià. A l'any 1972 va ser la primera explotació de Menorca on s'introduí el raigràs italià, de la mà del seu pare, que encara l'ajuda. Coneix a la perfecció els secrets d'aquest cultiu, que en gran part es pastura. Les vaques es complementen segons el temps dedicat i la qualitat de la pastura.

Com a trets principals de l'explotació, diríem que és una explotació model en el conreu del raigràs italià, amb un pagès molt hàbil en el maneig de les vaques amb relativament poca superfície.

Dades i maneig de l'explotació Biniaxa des Fasser	
Quota de llet, kg	202.315
Nombre de vaques	27 (frisones)
Nombre de vedelles de reposició	6
Producció	
<i>Kg/vaca present i any</i>	7.500
<i>Època de producció</i>	De setembre a juny
<i>Qualitat de la llet</i>	Normal
<i>Destinació de la llet</i>	No fa formatge, ven a La Payesa (Explotaciones Pons Marín SL)
Reproducció	
<i>Selecció i millora genètica</i>	Inseminació artificial
<i>Origen semen</i>	Americà i canadenc, té toro per a les vaques que no queden
<i>Inseminació</i>	El titular de l'explotació
<i>Nombre mitjà de parts</i>	Alt
<i>Època de parts</i>	De setembre a desembre
Instal·lacions de munyiment	
<i>Tipus d'instal·lació</i>	Munyida directe en el bouer
<i>Punts de munyida</i>	4
Maneig de l'alimentació	
<i>Pastura</i>	Tot l'any
<i>Complement</i>	Mescla o barreja subministrada en el temps de munyida
<i>Farratges menjadora</i>	Sec i ensitjat de bolla (bala embolicada)
Maneig de la superfície agrícola	
<i>Superfície agrícola útil (SAU) (ha)</i>	15 ha a l'explotació i 35 ha en altres zones; secà amb reg de suport esporàdic
<i>Rotació de cultius</i>	No en fa, és un monocultiu de raigràs italià
<i>Aprofitament dels cultius</i>	Pastura, ensitjat i fenificat

En condicions normals acostuma a fer 6 pasturades al conreu de raigràs italià, sense pasturar-lo excessivament. Pel que fa a l'alimentació, les vaques durant el dia pasturen i a la tarda se'ls hi subministra farratge conservat, normalment ensitjat. En el moment de màxima producció la quantitat màxima de concentrat és de 7 kg, dels quals 5 kg són de mescla i 2 kg gra d'ordi esclafat produït a l'explotació.

Miquel Capó a l'esquerra i el seu pare a la dreta de la foto atenent la visita

Vivenda amb el fasser

Establació tancada amb circuit de munyir

Camps de raigràs al fons

Esclafador de grans

Gra esclafat

Ramat de frisones

Vedella de reposició